

1. Obiekt

**KOŚCIÓŁ PARAFIALNY pw.
Wniebowzięcia NMP**

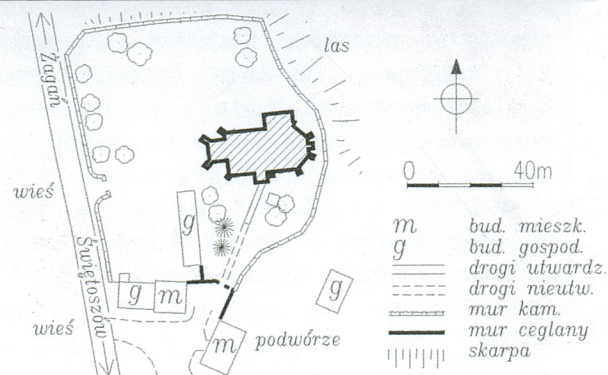
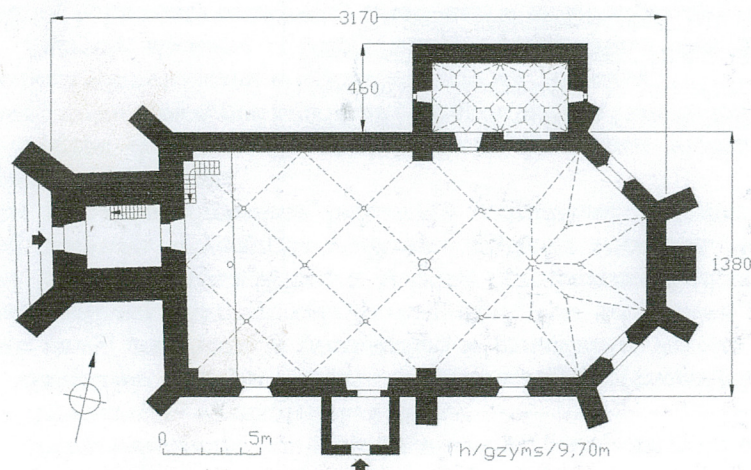
2. Czas powstania

ok. 1376; 1 poł. XVI w.

3. Miejscowość

RUDAWICA

11. Zdjęcie, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

przy drodze wylotowej do Żagania

nr działki: 350/1

ks. wiecz nr:

5. Przynależność administracyjna

województwo lubuskie

powiat Żagań

gmina Żagań

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Eisenberg, Kr. Sagan

7. Przynależność administracyjna do 31.12.1998 r

województwo zielonogórskie

gmina Żagań

8. Właściciel i jego adres

parafia rzymskokat. pw. Wniebowzięcia
NMP w Rudawicy, obsługiwana przez
parafię w Małomicach, ul. Kościelna 19
67-320 Małomice

9. Użytkownik i jego adres

jw.;

10. Rejestr zabytków

L-525/A
nr: 117

data 16.07.1958

i 30.05.1963

Rudawica – wieś z majątkiem rycerskim, którego właścicielami byli v. Kittlitzowie 1431, 1550-1680, v. Penzigowie 1516 i v. Rechenbergowie 1695-1711, a w latach: 1680 i potem 1711-1940 – kolejni książęta żagańscy. Kościół po raz pierwszy wzmiankowany pośrednio w 1376 r, w dokumencie kardynała Johanna od św. Marka, który wymienia plebana z Isinberg. Budowla wczesnogotycka, wzniesiona z inicjatywy augustianów żagańskich, zbudowana w XIV w. i rozbudowana w I poł. XVI wieku (widoczne na elewacjach ślady poszerzenia korpusu w kierunku pd. i wsch., dobudowa zakrystii, założenie późnogotyckich sklepień). Świątynia, jak większość kościołów w księstwie żagańskim, po śmierci księcia Georga v. Sachsen (1540) przeszła w ręce ewangelików. Rekatoalizowana w 1668, zarządzana była początkowo przez proboszcza z Konina Żagańskiego, potem Bożnowa (1679) i Chichów (1687-1752), kiedy to dzięki wstawiennictwu ówczesnego księcia żagańskiego i patrona kościoła v Lobkowitza, został samodzielną parafią. Pierwotnie pw. św. Michała (1688), przyjął wezwanie Wniebowzięcia NMP. W XIX w. w zwieńczeniu hełmu wieży tkwił wbity topór. Wg miejscowej opowieści, topór ten uratował życie cieśli naprawiającemu dach wieżowy, który wbijając go w zwieńczenie, uchronił się przed upadkiem z wysokości. Budowla po rozbudowie XVI-wiecznej wykazuje cechy okresu przejściowego między gotyką i renesansem. Po wojnie kościół katolicki, konsekrowany w 1946 r; parafialny, bez własnego proboszcza, obsługiwany przez księży z parafii Małomice.

SYTUACJA. Rudawica – wieś na terenie Borów Dolnośląskich w pd.-zach. części województwa lubuskiego, położona przy skrzyżowaniu lokalnych dróg – do Żagania, siedziby lokalnych władz, Świątoszowa I Szprotawy.

Kościół parafialny ulokowany został w pn. części miejscowości, po wsch. stronie drogi wylotowej w kierunku Żagania. Budowla zajmuje wsch. część obszernej nieregularnej w kształcie działki, której granice wyznacza kamienny, tynkowany mur z bramami od pd. i zach. Prezbiterium kościoła przylega prawie do wsch. odcinka muru, za którym parów i obszar leśny. Od pd. posesji kościelnej towarzyszą zabudowania mieszkalno-gosp. Teren wokół kościoła porośnięty trawą, z nielicznymi, nieregularnie rozmieszczonymi nagrobkami starego cmentarza parafialnego.

MATERIAŁ. KONSTRUKCJA. TECHNIKA.

Ściany. *Ściany zewnętrzne* murowane z kamienia z niewielkim dodatkiem cegły, głównie w wykończeniach otworów; tynkowane od wewnątrz, z wyjątkiem wieży; elewacja pn. i zach. wraz z zakrystią nie tynkowane, ujawniają watek kamiennego muru (drobny kamień polny, rumosz skalny); otynkowana elewacja wsch. i pd. oraz wszystkie przypory. Szczyt zach. kościoła w konstrukcji szkieletowej drewnianej ryglowej z wypełnieniem ceglanym; prosta konstrukcja złożona ze słupów i rygli. Wieża w ponad połowie wysokości murowana z kamienia, nie tynkowana, nadbudowana częścią w konstrukcji drewnianej ramowo-słupowej, oszalowanej deskami w pionie z listwowaniem (pierwotnie pobitej gontem); ściana wsch. wieży, podobnie jak szczyt kościoła, w konstrukcji ryglowej ze słupów, rygli i zastrzałów, z wypełnieniem ceglanym.

Ściany wewnętrzne murowane, tynkowane; ściany zakrystii od wewnątrz wyłożone współczesną boazerią z listew drewnianych, wysokości ok. 130 cm.

Sklepienia i stropy. Wnętrza kościoła nakryte późnogotyckimi sklepieniami ceramicznymi; sklepienie sieciowe nawy, przechodzi w prezbiterium w gwiaździste; wspiera je okrągły słup z kapitelem o stylizowanej dekoracji roślinnej. Zakrystia nakryta dwuprzęsłowym sklepieniem gwiaździstym. Żebra sklepienne z podwójną wklęsłą i ściętym wierzchołkiem, w korpusie i prezbiterium delikatniejsze, wtapiające się w ściany, w zakrystii bardziej masywne, spływają na wydłużone stożkowe wsporniki. W przyziemiu wieży i wtórnie dobudowanej kruchcie pd. stropy drewniane belkowe z podsufitkami z desek; w wyższych kondygnacjach wieży stropy drewniane belkowe nagie.

Więźba dachowa. Konstrukcja dachu drewniana; więźba jętkowo-krokwiowa na podwójnej ścianie stolcowej; stolce leżące, pod krokwiami, rozparte rozporą i zastrzelone w płaszczyźnie więźarów; połacie dachowe wzmocnione witarownicami w kształcie krzyży św. Andrzeja.

Pokrycie dachowe. Dachy nawy i prezbiterium oraz przybudówek kryte ceramicznie, dachówką holenderką; hełm wieży oszalowany listewkami w układzie poziomym.

Posadzki i podłogi. W nawie i kruchtach posadzki betonowe wylewane; prezbiterium o poziomie podniesionym o jeden stopień, z posadzką z kwadratowych kamiennych płytek; w zakrystii podłoga drewniana, z desek malowanych olejno; podłogi deskowe z surowych desek na emporze muzycznej i w wyższych kondygnacjach wieży.

Schody. *Schody wewnętrzne.* Na emporę muzyczną prowadzą schody drewniane w wydzielonej drewnianymi ścianami z desek klatce schodowej, w narożniku pn.-zach. nawy; schody dwubiegowe łamane z podestem, na pochylni. Druga kondygnacja wieży dostępna przez drabiniaste drewniane schody jednobiegowe z prostą poręczą na słupkach, znajdujące się przy pn. ścianie kruchty głównej.

<p>14. Kubatura</p> <p>3405 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>345 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>kościół katolicki</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>kościół katolicki</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ 1969 r — wymalowania wewnętrzne; wymiana gontowego pokrycia ścian wieży na szalunek deskowy; ⇒ 2001 r — wymiana jednego okna w prezbiterium; ⇒ 2002 r — wymalowania wewnętrzne; 		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Kościół zachował oryginalną bryłę, rzut i wystrój z czasu przebudowy XVI-wiecznej, z niewielkimi modyfikacjami w 2 poł. XIX w. (otwory okienne). Zachowane również zróżnicowane stylowo wyposażenie.</p> <p>Stan techniczny budowli średni; widoczne liczne pęknięcia murów, spowodowane różnym osiadaniem młodszych i starszych części budowli; budowla częściowo otynkowana z zewnątrz (elewacja pd. i wsch., przypory); zły stan deskowania wieży (ślady zawilgocenia i korozji drewna).</p> <hr/> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ wzmocnienie konstrukcyjne ścian; likwidacja pęknięć murów; ⇒ remont drewnianych kondygnacji wieży: wymiana szalunku ⇒ remont ścian ryglowych; ⇒ ujednolicenie wystroju elewacji; 	

<p>21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)</p> <p>archiwum WUOZ Zielona Góra:</p> <p>► karta zielona obiektu z pięcioma zdjęciami i odręcznym rysunkiem rzutu, aut. T. Chrzanowski, 1965 r;</p>	<p>24. Uwagi różne.</p> <hr/> <p>25. Opracował</p> <p>tekst PDZ ALMA Jacek Sawiński 05.09.2005</p> <p>plany i rysunki PDZ ALMA Jacek Sawiński 05.09.2005</p> <p>zdjęcia PDZ ALMA Jacek Sawiński 05.09.2005</p> <p>miejsce przechowywania negatywów: archiwum autora</p> <p>Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego</p>
<p>22. Bibliografia</p> <p>H. LUTSCH, Verzeichnis ..., Bd. III. Breslau 1891;</p> <p>A. HEINRICH, Geschichte des Fürstentums Sagan., Sagan 1911;</p> <p>A. LORENZ, Die Heimatbüchlein des Kreises Sagan., 1930;</p> <p>F. HOFFMANN, Kreuze im Wald und am Wege., Sagan 1937;</p> <p>G. STELLER, Wenzel Eusebius Lobkowitz und die Kirchenvisitation im Fürstentum sagan vom Jahre 1670., Breslau 1937;</p> <p>H. HOFFMANN, Die kath. Kirchen des Altkreises Sagan., Breslau 1939;</p> <p>G. STELLER, Grund- und Gutsherren im Fürstentum Sagan., Sagan 1940;</p> <p>S. KOWALSKI, Zabytki woj. zielonogórskiego., Zielona Góra 1987;</p>	<p>26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)</p>
<p>23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)</p> <p>♦ karta zielona — 5 zdjęć kościoła: widoki od zach. i pd.-wsch. oraz wnętrza (1965);</p> <p>♦ Unvergessene Heimat Sagan_Sprottau., Detmold 1982, S.82: Eisenberg – rys. Kościoła od pd., fot. arch. zwieńczenie wieży (z toporem wbitym w zwieńczenie hełmu), fot. arch. wnętrza – widok ku prezbiterium</p>	<p>27. Załączniki</p> <p>* wkładka nr 1: cd. opisu; spis fotografii; zdjęcia;</p> <p>* wkładka nr 2: zdjęcia</p> <p>* wkładka nr 3: zdjęcia;</p> <p>* wkładka nr 4: zdjęcia;</p>

1. Miejscowość

RUDAWICA

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KOŚCIÓŁ PARAF. WNIĘBOWSTĄPIENIA NMP

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

cd. opisu; spis fotografii; zdjęcia;

Otwory. Otwory okienne. Otwory okienne nieliczne; ściana pn. nawy ślepa; ścianę pd. nawy i boczne ściany zamknięcia prezbiterium przeprowadzają ujednolicone, obustronnie rozglifione otwory w kształcie prostokątów stojących z ostrołukowym zamknięciem; otwory zostały nieco przekształcone w XIX w. – zmniejszono je nieco i nadano bardziej regularny kształt, o smuklejszych proporcjach; w otworach okna krosnowe stałe, o neogotyckich podziałach. Zakrystia oświetlona wąskimi prostokątnymi małymi okienkami w ścianach wsch. i zach.; otwory rozglifione do środka, z jednoskrzydłowymi okami krosnowymi. Każda z elewacji 2-giej, murowanej kondygnacji wieży z osiowym prostokątnym otworem okiennym zamkniętym ostrołukowo, otwory przesłonięte deskami; dolna kondygnacja drewnianej części wieży z parami przysadzistych, prostokątnych niewielkich otworów okiennych wypełnionych drewnianymi żaluzjami, takie same pojedyncze otwory w górnej kondygnacji.

Otwory drzwiowe zewnętrzne. Otwór wejścia głównego na osi środkowej elewacji zach. wieży; kształt prostokąta zamkniętego odcinkowo; otwór ujęty w tynkowe obramowanie boniowane, ze sfazowaną w zamknięciu i w 2/3 wysokości węgarów zewnętrzną krawędzią; drzwi jednoskrzydłowe współczesne, opierane deskami w jodełkę. Podobny otwór wejściowy kruchty pd. wypełniony jednoskrzydłowymi drzwiami opieranymi deskami w układzie rombówym. W szczycie zach. Zakrystii prostokątny otwór wejścia strychowego pozbawiony stolarki.

Otwory drzwiowe wewnętrzne. Obie kruchty połączone z wnętrzem nawy przejściami w kształcie prostokąta stojącego z zamknięciami w kształcie łuków koszowych; drzwi dwuskrzydłowe: w kruchcie bocznej ramowo-płycinowe, a w głównej – zbite z desek na listwach. Otwór wejściowy do zakrystii prostokątny, z prostym zamknięciem, ujęty w bogate, gotycko-renesansowe kamienne obramowanie drzwiowe zdobione przenikającymi się laskowaniami, przecinającymi się w nadprożu i tworzącymi zwornik; drzwi jednoskrzydłowe współczesne, ramowo-płycinowe, opierane w płycinach listwami.

RZUT. Kościół założony na rzucie prostokąta z trójboczną apsydą wsch. Prezbiterium wyodrębnione w rzucie tylko filarami przyściennymi i kolumną środkową, dźwigającymi jednolite sklepienie. Nawa kwadratowa 2-przęsłowa, prezbiterium jednoprzęsłowe, prostokątne, prostopadłe do osi podłużnej kościoła. Rzut nieco nieregularny, z powodu lekko ukojnego ustawienia ściany zach. nawy. Od pn., do prezbiterium przylega prostokątna 2-przęsłowa sklepiona

zakrystia. Do elewacji zach. dostawiona przesunięta ku pn. kwadratowa wieża. Przy elewacji pd., przesunięta nieznacznie od osi środkowej ku zach. kwadratowa kruchta boczna.

BRYŁA. Zwarta bryła korpusu zamknięta od wsch. trójboczna apsydą i nakryta wspólnym dachem dwuspadowym, przechodzącym nad zamknięciem w wielopołaciowy. Od pn.–wsch. do korpusu przylega wysoka zakrystia, nakryta dachem pulpitowym, stanowiącym przedłużenie fragmentu połaci dachowej korpusu. Elewacja pd. rozczłonkowana niską środkową kruchtą boczną, którą zamyka trójkątny szczyt a nakrywa dach 2-spadowy. Bryła kościoła akcentowana 4-kondygnacyjną przysadzistą wieżą, nakrytą płaskim brogowym dachem z cebulastym hełmem z iglicą i kulą. Korpus kościoła apsyda prezbiterium i wieża opięte 2-stopniowymi przyporami prostymi i ukośnymi na narożach.

ELEWACJE: elewacja pn. ślepa, pozbawiona tynku, rozczłonkowana przybudówką wsch. zakrystii i ukośną narożną przyporą zach. Elewacja pd. gładko tynkowana, ujęta w ukośne przypory narożne, artykułowana jednoosiową przybudówką kruchty i środkową przyporą prostą; otwory okienne duże, ujednolicone, z ostrołukowymi zamknięciami. Elewacja zach. zdominowana, przesunięta od osi ku pn., masywną wieżą; pozbawiona tynków, ze śladami rozbudowy w pd. fragmencie elewacji korpusu, zwieńczona szczytem w konstrukcji szachulcowej; ściany korpusu ślepe, z ukośnymi przyporami narożnymi. Elewacje wieży w dwóch dolnych kondygnacjach murowane z kamienia, nie tynkowane, jednoosiowe; w dwóch górnych kondygnacjach drewniane, oszalowane deskami w układzie pionowym z listwowaniem; w przyziemiu elewacji zach. osiowy główny otwór wejściowy; na narożach ukośne, niskie przypory. Trójboczna elewacja wsch. otynkowana, w ścianie wsch. wsparta potężną 2-stopniową przyporą, z wmurowanym u podstawy krzyżem pokutnym.

WNĘTRZE. Kościół jednonawowy, z prezbiterium wyodrębnionym tylko filarami przyściennymi i środkową kolumną, na których wspiera się jednolite sklepienie. Prezbiterium połączone przejściem z dwuprzęsłową sklepioną zakrystią. W zach. część nawy wbudowana prosta drewniana empora muzyczna wsparta na drewnianych słupach. Pod nią przejście do kruchty głównej w przyziemiu wieży. Drugie wejście do kościoła zlokalizowane w elewacji pd. obudowane małą kruchtą boczną.

WYPOSAŻENIE. W kościele zachowało się wyposażenie z różnych epok. Elementy gotyckie reprezentują: piaskowcowa chrzcielnica o dekoracji późnogotyckiej, dzwon na wieży z datą 1471, rzeźba apostoła Szymona, obramienie drzwi zakrystii. Z okresu baroku pochodzą: rzeźba Jana Nepomucena, obrazy śś. Barbary, Tekli, Barbary, Alojzego Gonzagi i Trójcy Św. Na ścianie pn. rokokowa nastawa ołtarzowa; ołtarz główny klasycystyczny z obrazem Wniebowzięcia NMP – kopią Guido Reniego z 1838 r i figurami ojców kościoła śś. Ambrożego i Augustyna. Na emporze muzycznej neogotycki prospekt organowy z przeł. XIX i XX w. W przyporze prezbiterium XVII-wieczny krzyż pokutny.

INSTALACJE: elektryczna, nagłośnieniowa.

SPIS FOTOGRAFII

1. Widok kościoła od pd.-zach.
2. Widok kościoła od pn.-zach.
3. Zakrystia.
4. Elewacja zach.
5. Fragment pn. elewacji zach.
6. Elewacja pd., fragment zach.
7. Elewacja pd., fragment wsch.
8. Wieża, widok od pn.-wsch.
9. Wejście główne.
10. Wnętrze, widok ku prezbiterium.
11. Wnętrze, widok ku emporze muzycznej.
12. Fragment sklepienia prezbiterium.
13. Kolumna wspierająca sklepienie.
14. Sklepienie zakrystii.
15. Wspornik sklepienny.
16. Wejście do zakrystii.
17. Wnętrze kruchty głównej.
18. Schody na emporę muzyczną.
19. Fragment więźby dachowej.
20. Dzwon na wieży.

2.

3.

1. Miejscowość

RUDAWICA

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KOŚCIÓŁ PARAF. WNIĘBOWSTĄPIENIA NMP

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia;

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

1. Miejscowość

RUDAWICA

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KOŚCIÓŁ PARAF. WNIEBOWSTĄPIENIA NMP

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia;

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

1. Miejscowość

RUDAWICA

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KOŚCIÓŁ PARAF. WNIĘBOWSTĄPIENIA NMP

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia;

18.

19.

20.

